

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Obornik, Meïr

5565 [1804/1805]

בי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9622

עֲדָהֶם הַיּוֹם וַיְהִי הַנְּשֹׂאֲרִים
וַיִּפְצוּ וְלֹא נִשְׂאָרוּכֶם שְׁנַיִם
יָחַד : (יב) וַיֹּאמֶר הָעַם אֶל־
שְׁמוּאֵל מִי הָאִמֵּר שְׂאוּל יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ הַנּוֹ הָאֲנָשִׁים וַנְּמִיתֶם :
(יג) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לֹא־יִמָּח אִישׁ
בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי הַיּוֹם עָשָׂה־יְהוָה
הַשְׂוֹעָה בְּיִשְׂרָאֵל : (יד) וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֶל־הָעַם לְכוּ וְנִלְכְּהוּ
הַגִּלְגָּל וַנְּחַדֵּשׁ שֵׁם הַמְּלוּכָה :
(טו) וַיֵּלְכוּ כָל־הָעַם הַגִּלְגָּל
וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־שְׂאוּל לִפְנֵי
יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים
שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם
שְׂאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־
מָאֵד :

יב (א) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־

וואס איכריג כליב , צערשטרייטע זיך ,
דאז ניכט צווייא בייאזאמן בליבען .
(יב) דא שפראך דאז פאלק צו שמואל :
ווער דאזט געשפראכען : ,, זאלטע
שאול איבער אונם קעניג זיין ? געכט
דיא לייטע הער , דאס וויר זיין היום=
ברינגען ! (יג) אבער שאול זאגטע :
אם הייטיגן טאגע מוס נימאנד אום דאז
לייבן קאממען , דען הייטע האט דער
עוויגע ישראל זוג פֿרליהן .

(יד) שמואל שפראך הירוויף צום
פאלקע : קאמט ! לאסט אונס נאך
גלגל געהן , אונד דארט דיא הולדיגונג
ערנייערן . (טו) דאז גאנצע פאלק גינג
נאך גלגל , הולדיגטן דעם שאול פֿאר
דעם עוויגען , בראכטן שלאכט = אונד
פֿריידענאפפֿער פֿאר דעם עוויגן , אונד
שאול זאווואהל , אלס דאז גזאמטע
ישראל , ווארן דארט זעהר פֿרגניגט .

יב (א) הירוויף שפראך שמואל צו
גאנץ ישראל : איך האבע נון
אוירער שטיממע גהער געגעבן , איך
אללעם וואס איהר מיר געזאגט , האבע
איך

כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמְעֵתִי בְּקִלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי

ואמליך

באור

רש"י

לילה כ"ג נגדען . (יב) שאול ימלוך ,
בתמיה . (יד) ונחדש שם , לפי שנפעס
הראשונה לא היו כל ישראל מרזים בו , כי
רבים היו מרזים אותו , ועתה כשראו שעשה ה'
תשועה בידו , נתרנו כולם .
(ב) ואני

סאומר . כלשון ציון שאל ימלוך עלינו
תנו אותם ונמית : ימלוך עלינו בתמי' :
(יד) ויחמר שמואל גו' ונחדש שם
המלוכה . לפי שבראשונה היו עוררים
על הדבר ועתה נתרנו כולם :

(ב) ואני

מ כ ל ל י ו פ י

(יא) ויפוצו , ה"ו כו"ו וישא אברהם , כלו' מה שנשארו , כינפוצו :
(ב) זקנתי

איך נעמליך איינען קעניג געגעבן .
 (ב) נון מעהר — זעהט ! דער קעניג
 געהט פֿאַר אייך הער — איך בין אלס
 אונד גרויט וואָרדען — אונד מיינע
 קינדער לעבן אונטער אייך — איך דער
 איך , פֿאַן יוגענד אָן , ביו־הויף ריזען
 טאָג , פֿאַר אייך געוואַנדעלט ? —
 (ג) היר שטעה' איך , זאָגט אָן ווידער
 מיך , פֿאַר דעם עוויגען אונד ויינעם
 גזאַלכטען

ואמליך עליכם מלך: (ב) ועתה
 הגדה המלך ומתהלך לפניכם
 ואני זקנתי ושבתי ובני הנם
 אתכם ואני התהלכתי לפניכם
 מנערי עד היום הזה: (ג) הנני
 ענו בי נגד יהוה ונגד משיחו

את

רשי

באור

יב (ב) ואני זקנתי ושבתי . אמרו
 דבותינו זקנה קפנה עליו
 כדאיתא במוסכת תענית: (ג) את
 שור

יב (ב) ואני זקנתי ושבתי , ובני הנם
 אחכם , להבין כוונת
 המאמר , וקשרו עס אשר לפניו ואחריו ,
 ראיתי להעיר , ידענו כי שאלת ישראל מלך
 הרע מאוד לשמואל , כ"ש לעיל (ח'ו') ,
 ומתשובת ה' אליו: לא אותך מאסו כי אס
 הרע לו מאסו אותו ממשול בס על פי ה' ושאל מלך זולתו , אשר ימשול בס כנפשו וכלבנו ,
 כמלכי הגוים סביבותיהם , כמו שאמרו , והיונו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ,
 לא כמו שהיו נשפטים עד הנה מהנביא ע"פ ה' . וכן כאמר : ככל המעשים אשר עשוכו
 כן הנה עושים גם לך (לעיל ח'ח') ר"ל כפוי טובה הם מאז ומקדם , כן עשו לי בכל
 הטוב אשר עשיתי להם , וכן הם עושים לך , וימאסו נך אחרי אשר התהלכת לפנייהם ,
 והכנעת את פלשתים וגרשתם מנחש עוד בנבול ישראל , כ"ש לעיל (ו'י"ד) . וגם אחרי אשר
 אמר ה' שמע בקול העם , אך העד תעיד בס , השתדל לנביר להם משפט המלך מנד השיעבוד
 והעבודה אשר תכבד על העם , כמו שאמרו רז"ל לא כאמרה פרשה זו אלא לירא' ולפחדם
 אולי ישובו ממשבתם . וכאשר בכל אלה לא נהפך לבס , ועמדו על דעתם , והוצרך לשום
 עליהם מלך , לא יכול התאפק להוכיחם עוד על הנגד אשר נגדו בו ובנביו , אחרי אשר
 שפט אותם באמת וצדק , ולא מלאו בידו מאומה . והוא מדקן בעבודתם , והלך וגא
 לפנייהם מעודו עד היום הזה , ובכל זאת מאסו בו ובזרעו אחריו , ושאלו להם מלך .
 וזה אשר אמר להם להלן , וישלח ה' וכו' ואת שמואל , ויבילו אתכם מיד אייביכם מסביב ,
 ותשבו בטח וכו' . ובכל זאת ואחריו , לא , כי מלך ימלוך עלינו , אחרי שה' אהיכ' מלכוכ'
 באמצעות הנביא , (וכן כתב רש"י להלן פ' ט"ו וי"ז , לא הייתם צריכים לשאול מלך ולזלול בני
 וכו') . והעול הזה מלא כל כך את כפשו , והכניד את לבו , עד שקשה עליו לפרוע
 ולהרקיב הדברים (כי כן דרך הנפש המלאה מדבר מה , לעזוב פרטי הענינים והיחוסים ,
 ולהגיד רק עכמותם בקיבור) , ותפש את הכל בשלשה מאמרים כוללים את כל מעשה העול ,
 ושומם לטובת פניהם , באמרו : ועתה — הגדה המלך מתהלך לפניכם — ואני
 זקנתי ושבתי — ובני הנם אחכם — על שלש אלה שימו לבנכם , העלו אותם יחד על
 כפשיכם . ורגשו את העול אשר עשיתם לי ולבני אחרי , והבן זה . (ג) נגדה ה' , שב
 על

מכלל יו פי

יב . (ב) זקנתי ושבתי , שיבה יותר מוקנה : (ג) הנני , בקלות שני הנונין
 והראשונה

את־שור־ימי לַקַּחְתִּי וַחֲמור־מי
 לַקַּחְתִּי וְאֶת־מי עֲשִׂקְתִּי אֶת־מי
 רְצוֹתִי וּמִיד־מי לַקַּחְתִּי כִּפֹּר
 וְאֲעֲלִים עֵינַי בּוֹ וְאֲשִׁיב לָכֶם :
 (ד) וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא
 רְצוֹתָנוּ וְלֹא לַקַּחְתָּ מִיד־אִישׁ
 מֵאֹמְתָה : (ה) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 עַד יְהוֹה בְּכֶם וְעַד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם
 הַזֶּה כִּי לֹא מִצְּאֵתֶם בְּיַדִּי מֵאֹמְתָה
 וַיֹּאמֶר עַד : (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
 אֶל־הָעָם יְהוֹה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־
 מִשְׁהָ

עוויגע, דער משה אונד אהרן בשטימט , אייערע

רש"י

שור מי לקחתי • לעבודתי וחמור מי
 לקחתי • כשהייתי הולך מעיר לעיר
 לשפוט אותם על עסקי גרכיה • הייתי
 הולך על החמור משלי והיה לי ליטול
 משלהם : ואת מי רצתי • כל לשון
 מרוצה הסמוך לעושה לשון עשוק ורצון
 הוא חומס דלים ורצון : ובעלים עיני
 זו • כדי להעלי' עיני מן המשפט בשביל
 הממון : ואשיב לכם • כל מה שתאמרו :
 (ה) ויאמר עד • בת קול יוצאת
 ואומרת עד וזה אחד משלשה מקומות
 שהופיעה רוח הקודש בבית דין של
 מטה כדאית' במסכת מכות : (ו) אשר

עשה

מ כ ל ל י ו פ י

גואלכטען ! וועם האב' איך זיינן אכסן ,
 וועם זיינען עול גענאממן ? וועם עטוואס
 פאר ענטהאלטען ? וועם האב' איך
 אונטערדריקט ? פאן וועסן האנד בשטע
 כונג אנגענאממען , אום מיינע אויגען
 פאן איהם אכצו ווענדען ? (זאגט אן !)
 איך ווילל אייך אללעס ווידר ערשטאטן •
 (ד) זיין אנטווארטען : דוא האסט
 אונס ניכטס פארענטהאלטען , אונס
 ניכט בדריקט , אויך פאן נימאנדס האנד
 עטוואס אן גענאממען • (ה) ער פוהר
 פארט : זא ויין דער עוויגע צייגע געגן
 אייך , אויך זיין גואלכטער זיין צייגע
 יעצט , דאס איהר ניכט דאז מינדעסטע
 ביין מיר געפונדן • אונד ער (שאל)
 ריף : איך בין צייגע • (ו) שמואל
 שפראך ווייטער צום פאלקע : דער

אייערע

באור

על עכו"זי , על דרך ש"ס כתבגד אחי ואחיק י
 ואעלים , עתיד במקום עבר , וכת"י וכנסית
 עיכא דניכא מניה , או הוא הוה התמידית ,
 כמו יעשה איוב , כלומר וכי היה דרכי להעלים
 עיני • (ה) ויאמר , קנת פירשו כל אחד
 ואחד , ואינו ככין , כי לא אמר עדים אתם ,
 שיאמרו הם עד • ויותר ככין שש על שאל ,
 כי אמר ועד משיו , והשיב לו הנני עד , וכן
 תרגמתי • ורבותינו ז"ל אמרו בת קול יוצאת
 וכו' , ולדעתם שב על ה' , כי אמרנס עד ה' •
 (ו) ה' אשר עשה , תקן והזמין , והפסוק
 הזה כללו של פסוק ח' , ומחובר בענינו אל
 פסוק י"ג , והכוונה , ה' אשר שלח את משה
 ואהרן להזניאכם ממזרים , ואשר עשה עמוכם
 כל טוב , אותו תמאסו , ותשאלו לכם מלך ,
 והוא בלבד מלככם , ראו מה זה עשיתם ! לא

שהפסיק

זהו ראשונה בשו"א : (ד) רצותי , ענין שבירה שרשו רצץ , ואעלים , פי'
 הריק"ם אם יבוש לאמר לפני , לא אביט בו , [ובשרש עלם אם הייתי מעלים כו' או
 שהתעלמתי

אייערע פֿעטר אויס מצרים הערוף
 געפֿיהרט — (ז) שטעלט אייך נור
 הער , איך וויל מיט אייך רעכטן , אין
 געגענווארט דעם עוויגן , אללער וואָהל־
 טאָהטען וועגן , דיא ער אייך אונד
 אייערן פֿעטרן ערצייגט — (ה) יעקב
 וואָר נעמליך נאָך מצרים געגאָנגען ,
 דאָרט שריען אייערע פֿעטר צום עוויגן ,
 אונד ער זאָנדעטע משה אונד אהרן ,
 דיא אייערע פֿאַרפֿאַהרן אויס מצרים
 געפֿיהרט , אונד אין דיזעם אָרטע אָנ־
 גועצט האַבען . (ט) זיא פֿרגאסן אָבר
 דען עוויגן איהרען גאָטט , אונד ער גאָב
 זיא דער מאַכט דעם סיסרא פֿריין ,
 איינעם דעערפֿיהרערס דער שטאַט
 חצור . זאָדאָן דער מאַכט דער פֿלשחים
 אונד דעם קעניגס פֿאָן מואב , דיא זיא
 בעקריגטען . (י) נון שריען זיא ווידער
 צום עוויגען , שפראַכען : וויר האַבען
 געזינדיגט , האַבען דען עוויגען פֿרלאָסן ,
 אונד דען בעלים אונד עשתרות גדיהנט .
 דעטע זאָנס דאָך אויס דען דענדען
 אונזערער

את־יהוה ונעבד את־הבעלים ואת־העשתרות ועתה הצילנו

ויאמרו ק' מיר

מִשֶׁה וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֶשְׂפֹּטָה
 אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם :
 (ז) וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ וְאֶשְׂפֹּטָה
 אֹתְכֶם לְפָנַי יְהוָה אֵת כָּל־צְדָקוֹת
 יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֹתְכֶם וְאֶת־
 אֲבֹתֵיכֶם : (ח) כִּי־אֲשֶׁר־בָּא
 יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעֻקוּ אֲבֹתֵיכֶם
 אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה וְאֶת־אֶהֱרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־
 אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיְשִׁיבוּם
 בְּמִקְוֵם הַזֶּה : (ט) וַיִּשְׁכַּחוּ אֶת־
 יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד
 סִיסְרָא שַׂר־צָבָא חָצוֹר וּבִיד־
 פְּלִשְׁתִּים וּבִיד מֶלֶךְ מוֹאָב
 וַיִּלְחֲמוּ בָּם : (י) וַיִּזְעֻקוּ אֶל־
 יְהוָה וַיֹּאמֶר הַטָּאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ
 אֶת־יְהוָה וְנַעֲבַד אֶת־הַבְּעָלִים

באור

שהפסיק בענין עם פ' ז', לעור לבנות ישראל,
 להקשיב את המשפטים אשר ידבר אתם, ודין
 פ' זה כמאמר מוסגר ואחר כך יפרט בפ' ח'
 את המאמר אשר הפסיק בפ' ו' ו' , והוסיף
 לספר באזניהם את אשר הטיב להם ה' עד
 עתה , להראות להם כי לא טוב עשו לשאול להם מלך , וכי כפוי טובה הם * (ח) כאשר
 בא יעקב וגו' ויועקו , דרך קצרה דבר , ושעורו : כאשר בא יעקב מצרים , והאריכו
 שם הימים , ויקם מלך חדש וגור גזירות , ויועקו (מרד"ק) * ושיבוש , אע"פ שמשם
 ואהרן לא עברו את הירדן , מכל מקום הם התחילו בדבר , ועשו העיקר , גם משה לכד
 ארן סיסון ועוג , ויחלקה לשני המעות ושני המטה , לכן תלה שיבתם בארן בהם

רש"י

עשה את משה ואת אהרן ואת אשפטה
 לשליחתו להוציא אבותיכם ממצרים :
 (ז) ואשפטה אתכם * אתווכח עמכם :
 (יא) ירובעל

חצור

מִיד אִיבִינוּ וְנַעֲבֹדָהּ: (יא) וַיִּשְׁלַח
 יְהוָה אֶת־יָדוֹ בְּעַל וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־
 יַפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם
 מִיַּד אִיבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ
 בְּטַח: (יב) וַהֲרֵאוּ כִּי נָחַשׁ מִלְּךָ
 בְּנִי־עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַהֲאָמְרוּ לִי
 לֹא כִּי־מִלְּךָ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם: (יג) וַעֲתָה
 הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּחֲרַתֶּם אֲשֶׁר
 שָׁאַלְתֶּם וַהֲנֵה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם
 מִלְּךָ: (יד) אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה
 וְעַבַדְתֶּם אוֹתוֹ וְשִׁמְעֶתֶם בְּקוֹלוֹ
 וְלֹא תִמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וַהֲיִיתֶם
 גַּם־אַתֶּם וְגַם־דְּמִלְּךָ אֲשֶׁר־
 מִלְּךָ־עֲלֵיכֶם אַחֲרֵי־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

(טו) ואם

רש"י

(יא) ירובעל זה גדעון: בְּדָן זה
 שמשון שמשצט דן: וַחַת יפתח: הרי
 שלשה קלי עולם עם שלשה חמורי
 עולם: משה וַהֲרֵאוּ וְשְׁמוּאֵל לומר לך
 הקל בדורו כחמור בדורו כל בית דין
 המתמנה על הדור נריך לילך אחריו
 גאלו הוא חזיר שצאצירים:
 (יד) והייתם גם אתם: ותתקיימו
 לאורך ימים גם אתם גם המלך:
 (טו) והיתה

אונזרער פֿינדע , וויר וואָללען נור דיר
 דיהנען ! (יא) דאָ שיקטע דער עוויגע
 ירובעל , בָּדָן , יפתח אונד שמואל .
 רעטטע אייך אויס דען הענדען איירער
 פֿינדע אומהער , אונד איהר קאנטעט
 רוהיג וואָהנען . (יב) נון זאָהט איהר
 נחש , דען קעניג דער קינדער עמון ווידר
 אייך צו פֿעלדע ציהן , דאָ שפּראַכט
 איהר צו מיר : ניכט אַנדערס , איין
 קעניג מוס אונס רעגיהרען ! — דאָ
 דאָך דער עוויגע אייער גאָטט אייער
 קעניג איזט . (יג) נון האַבט איהר איינן
 קעניג , וויא איהר פֿרלאַנגט , אונד
 גווינשט האַבט , זעהט ! דער עוויגע
 האַט אייך איינען קעניג געגעבן .

(יד) נור מיסט איהר עהרפֿורכט האַבען
 פֿאַר דעם עוויגען , איהם דיהנען ,
 זיינער שטיממע געהאַרזאָם , זיינס אויס
 שפּרוכע ניכט ווידערשפענסטיג זיין ;
 מיסט , איהר זאָוואָהל , אַלס אייער
 קעניג , דעם עוויגען טרייא נאָך וואַנדעלן .
 (טו) זייד

באור

חצור , של עיר חטור . (יא) ואת שמואל ,
 השם במקום כנוי . ובדרש היה שמואל מתנבא
 ולא היה יודע מה מתנבא . (יד) אם תראו ,
 מקרא קצר , כי חסר תשובת התנאי , ומוכן
 מהכתוב אחריו פ' ט"ו , כי מכלל לאו אתה
 שומע הן . כלומר אם לא תשמעו תהיה יד ה'
 בכס לרעה , מכלל שאם תשמעו ישיש להטיב
 לכס . ולדעת רש"י והייתם גם אתם כו' תשובת
 התנאי , ופ' והייתם תתקיימו לאורך ימים ,
 אבל אין משמעות לשון אחר ה' אהיכם כובל
 פירושו

מכלל יופי

שהחעלמחי עליו ולא גליתי פשעו , לאיש הנוחן כופר] : (יא) ירבעל , גדעון
 בָּדָן , שמשון : (יג) שאלתם , האלף בסגול : (טו) ובאבותיכם

(טו) וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל
 יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת-פִּי יְהוָה
 וְהִיתָה יַד-יְהוָה בְּכֶם
 וּבְאַבְוֹתֵיכֶם: (טו) גַּם-עָתָה
 הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת-הַדָּבָר הַגָּדוֹל
 הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם:
 (יז) הֲלוֹא קִצִּיר-חֲטִים הַיּוֹם
 אֶקְרָא אֶל-יְהוָה וְיִתֵּן קְלוֹת
 וּמָטָר וְדַעוּ וּרְאוּ כִּי-רַעַחְכֶם
 רָבָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה
 לְשֹׂאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ: (יח) וַיִּקְרָא

שמואל
 רש"י

(טו) והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם.
 כלומר והיתה בכם אחר שהיתה
 באבותיכם ורבותינו אמרו בכם
 ובאבותיכם חטוטי שכזי והיא מכת
 בזיון על המותים: (טז) התיצבו וראו
 וגו' . וכסס שעלידי תפלתי אני יכול
 לשנות את העתים כך אם פגעה בכם
 מלחמה היה כח בתפלתי לעמוד על
 האויב ולא הייתם נריכים לשאול מלך
 בחיי וחק על פי שאני זקן: (יז) הלא
 קציר חטים היום . והגשמים סימן
 קללה בעיני הקב"ה להביא פורענות
 חנם אע"פ כן ישבי כח ואקרא אל ה'
 ויתן קולות ומטר: ודעו וראו . כי לא
 הייתם נריכים לשאול מלך ולזלזל בי:
 (כב) בעבור

בעתו, שבעת חקות קציר ישמור לנו (ירמיה' כ"ד) . ודעו וראו, כי לא הייתם נריכים לשאול
 מלך ולזלזל בי (רש"י), אחרי שגם עתה לא פסק ממשלתי עליכם ועל מלכ' על פי ה' . כי
 רעחכם וגו', שעורו כי רעחכם אשר עשיתם לשאול לכם מלך רבה בעיני ה' .

(כ) אחם

(טו) זייד איהר אבער דער שטיממע
 דעם עוויגען אונגעהארוואם, זיינס אויס-
 שפרוכע ווידערשפענסטיג, זא ווירד
 זיינע שטראפע איך טרעפן, וויא איירע
 פֿאַרפֿאַהרען . (טז) אבער איך איצט
 נאך . שטעהט נון רוהיג, אונד זעהט
 דיא גראסע טאהט, וועלכע דער עוויגע
 פֿאַר אייערן אויגען טהון זאלל .

(יז) ניכטזואהר, יעצט איזט וויצען
 ערנטע? איך ווילל אבער צום עוויגען
 רופען, אונד ער ווירד דאָננערן אונד
 רעגנן לאַסען . ערקענט היראן אונד
 זעהט אוין, וויא גראַס אייער בנאָנגנס
 אונרעכט, איינען קעניג צו פֿרלאַנגן,
 אין דען אויגען דעם עוויגען ווין מוס .
 (יח) שמואל

באור

פירושו . (טו) ובאבותיכם, טעמו
 כבאבותיכם, וכן ת"י כמא דהות באכהתכון:
 (טז) גם ערוה, פי' אע"פ שנתן ה' לכם
 מלך, אל תחשבו ללאת מרשותי לגמרי, אלא
 עוד ידי נטויה עליכם, לא פסק רצון ה'
 להנהיגכם על ידי, כי גם אתם גם מלככם
 אינכם רשאים לסור מאחרי הדברים אשר
 אדבר אליכם בשם ה', וזה לכם האות שאהיה
 חפץ בי, הלא קציר חטים היום וכו' . ובה
 תבין כונת התרגום (אבר אויך איצט כאך),
 כלומר חף אחר שנתן ה' לכם מלך . התיצבו,
 אין פירושו כמשמעו, כי כבר היו נכבים,
 לא טעמו קומן . שאינו לא לזרו את השומעי,
 ועם כל זה איכזז גם מהוראתו המיוחד' שהיא
 העמידה כעמוד מבלי כוע הנה והכה, וכן
 דרך השתה בכמא את דברי המדבר . להיות
 כעמוד כעמוד, לא ישמע ולא יראה דבר . חן
 מאשר יבא מפי המדבר . ולזה כונתי בתרגומי .
 (יז) קציר חטים, בארץ ישראל אין גשמים
 יורדי' בזמן הקצ'י כ"ש הנותן גשם ויור' ומלקוש

שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה
 קֶלֶת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא
 כָּל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה וְאֶת־
 שְׁמוּאֵל: (יט) וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם
 לְשְׁמוּאֵל הֲתַפְלֵל בְּעַד־עַבְדֶּיךָ
 אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֵל־נַמּוֹת בְּיָד
 יַסְפִּנוּ עָלֶיךָ כָּל־חַטָּאתֵינוּ רְעוּהָ
 לְשֹׂאֵל לָנוּ מֶלֶךְ: (כ) וַיֹּאמֶר
 שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֵל־תִּירְאוּ
 אִתְּחֵם עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הַרְעוּהָ
 הַזֹּאת אֲךָ אֶל־תִּסּוּרוּ מֵאַחֲרֵי
 יְהוָה וְעַבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־
 לִבְבֵיכֶם: (כא) וְלֹא־תִסּוּרוּ כִּי
 אַחֲרֵי הַתְּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יִוָּעִילוּ
 וְלֹא־יִצִּילוּ כִּי־תְהוּ הַמָּה: (כב) כִּי
 לֹא־יִטֹּשׂ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעָבוֹר
 שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּאֵל יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת אֲחֻכָּם לֹלֵעַם: (כג) גַּם
 אֲנִכִי חָלִילָה לִי מִחַטָּא לַיהוָה

מחדל

רש"י

(כב) בעבור שמו הגדול • אשר יאל
 שמו עליהם שהוא מושיעם ולמען לא
 יתנועט שם גדלו: הואיל ה' נסבב
 כמו ויחל שחול את העם: (כג) גם
 אנכי חליל' לי • מאחר שתעשו אתם
 את

דבהוספן • (כג) וגם אנכי, כל זה מוסב על אל תיראו, אס אך לא תסורו מאחרי

(יח) שמואל ריף צום עויגן, אונג
 ער לים דאָנגערן אונד רענגען און דיזעס
 טאָגע • דאָ פֿירכטעטע זיך דאָן גאַנצע
 פֿאָק זעהר, פֿאַר רעם עויגן אונד שמואל,
 (יט) אונד שפראַכען זעמטליך צו שמואל:
 בעטע דאָך פֿיר דיינע דיהנער, צום
 עויגן דיינעם גאָטטע, דאָס ווירניכט
 אומקאָמען • אָ, דאָס וויר איבער
 אַללע אונזרע זינדען, נאָך דיזעס אונג
 רעכט טוהן מוסטן, אַיינען קעניג צו
 פֿרלאַנגען! (כ) שמואל שפראַך:
 פֿירכטעט ניכטס! איהר האַבט נונמעהר
 דיזעס אונרעכט בעגאַנגען, ווייכט נור
 פֿערנר ניכט פֿאַם עויגן, אונד דיהנט
 איהם מיט גאַנצעם הערצן •

(כא) ווייכט יאָ ניכט אָב! דען נור
 אונדינג ווירדעט איהר פֿאַלגען, דיא
 ניכט העלפֿן, ניכט רעטן קענן, ווייל
 זיאָ אונדינג זינד • (כב) דער עויגע
 אַבער פֿרלעסט זיין פֿאַלק ניכט, שאָן
 זיינעם גראָסען נאַמענס וויללן; דאָ עס
 איהם איינמאַל געפֿאַללען, אַייך צו
 זיינעם פֿאַלקע צו מאַכען • (כג) דאָצו,
 וואָס מיך בטריפֿט, זייע עס פֿערן פֿאַן
 מיר, מיך זאָ און גאָטט צו פֿרוינדיגען,

אויף

באור

(כ) אתם עשיתם וכו', כנר עשיתם,
 ואין להשיב, אך שמרו מעשות רע בעתיד,
 (כא) כי אחרי התורה, תסורו, אס תסורו •
 (כב) כי לא יטוש, לא כן ה' אלינו,
 הוא לא יטוש עמו • בעבור שמו, אף אס אין
 בידכם שום זכות, לא יטוש אתכם בעבור
 שמו, מכ"ש אס תלכו אחריו • כי הואיל,
 אס אך לא תסורו מאחרי

ה'

ואויפצוהערן פֿיר אייך צו בעטן : פֿיל-
מעהר ווערדע איך אייך לעהרען , דען
גוטען אונד רעכטן וועג . (כד) נור
פֿירכטעט דען עוויגען , אונד דיהנט
איהם מיט טרייע , אונד גאנצע הערצן ;
דען ברענקט ! וואס פֿיר גראסע טאָהטן
ער פֿיר אייך גטאָהן . (כה) האַנדלט
איהר אַבער שלעכט , זאָ געהט איהר
זאַמט אייערם קעניג צו גרונדע .

(א) גון

מַחֲדָר לְהַתְּפִילָּבַעְדְּכֶם
וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם בְּדַרְךְ הַטּוֹבָה
וְהִישָׁרְתִּי : (כד) אַךְ יִרְאוּ אֶת-
יְהוָה וְעִבְדוּהֶם אוֹתוֹ בְּאֵמֶת בְּכָל
לִבְבְּכֶם כִּי רָאוּ אֶת אֲשֶׁר-הִגְדִּיל
עִמָּכֶם : (כה) וְאִם-הִרְעַתְּרֵנוּ
גַם-אֲתָם גַּם-מִלְּכֶם תִּסָּפוּ :

(א) בן

רשי

באור

את שלכם לשוֹב אל ה': גם אנכי חלילה
לי . מחדול ומתפלל בעדכם :

(א) בן

ה', כי הוא לא ישׁוּב אתכם , וגם אנכי אעשה
מה שניכלתי , להתפלל בעדכם כו' .

(א) בן

מ כ ל י ו פ י

(טו) ובאבותיכם , במלככם ובגדוליכם כמו וישימני לאב־לפרעה : (כב) לא
ישׁוּב , ענין עזיבה : (כד) יראו , נקוד כן שלא יתחלף במלח יראו מן ראה :
(כה) גם אתם גם מלככם , הא' לרבו' על חבירו , ואם לא יוכיחם הוא
יענש עליכם :

(ב) עם

תוכחת היים

יב (יז) הלא קציר חטים היום חקרא אל ה' ויתן קולות ומוטר,
ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם
בעיני ה' לשאול לכם מלך . וראוי להסתבון מה ראה הנביא לתת מופת זה של
מוטר מזולתו ? וכדקדק לשון זה כי רעתכם רבה אשר עשיתו בעיני ה', והי' נראה
יותר נודק לומר ודעו וראו כי בעיני ה' רעתכם רבה אשר עשיתם לשאול וכו' ?
ואחשוב כי שמואל רצה לרמוז להם ענמות הטאם מה הים , לשלא יאמרו מה
פשענו ומה הטאנו , אחרי אשר שימת המלך היא אחת ממונות התורה
ומאותן אשר נלטו ישראל בכניסתן לארץ כאשר האריכו בזה קדמאי ובתראי ,
והמתיישב על הלב הוא מ"ש הרמז"ן ז"ל כי אין ספק שהמלך הוא ראוי וסגן
לישראל , ומוחו צחר ה' בשבט יהודה לכך , כאשר התנבא הזקן לא יסור שבט
מיסודה , אבל הים צריך יהי' זה , בזמנו הנאות כשתגיע השעה המתוקנת לכך ,

שהוא

שהוא אחרי כלות זמן מלכות האומות שהיו ראוי למלוך , לפני מלוך מלך בישראל ,
בחופן תתעכל הקליפה , ותתקטט ביני וביני מלכות בית דוד , שאין מלכות נוגעת
בחברתה , אבל הם שאלוהו שלא בזמנו ורצו להקדים את הקץ ואכלוהו צוסר
ופגה , ובמוקום מלכות השצט הנבחר האמיתי , הוצרך להכנס שאלו ע'ה משצט
אחרון שצצטים , וכיוון שישראל נכנסו בצבול האומות , גרמו שגם האומות הים
להם מוקום להכנס בצבול ישראל צעת מלכותם האמתית , מה שאלו לא היתה
אומה ולשון שולטת בהם , אלו היו מומתינים לבקש המלך צעתו ובזמנו —

והוא המכוון לנביא ע'ה צאמרו הלא קציר חטים היום וגו' , כאלו יאמר
הלא חדעו כי שאלתכם המלך צעת ובעונה הזאת שלא בזמנה , הוא
דומה לשאלת שאני שאל עתה קולות ומטר בזמן קציר חטים , אשר לא תאות
שאלה כזאת אלא להלן בזמן החורף , שאז היתה שאלה הגונה , כן אתם אלו
הייתם מומתינים לשאל המלך בזמנו , היה דבר רצוי לפניו יתצרך וטוב לכם ,
ועתה צהייתם מהירים להקדים לשאל אותו שלא בעונתו , הסכלתם עשה ,
כי צזה הוא כאלו אתם מטיילים ח'ו אחיה דופי או מוס צהשגחתו יצב' , וזה הוא
כי רעתכם רצה אשר עשיתם צעיני ה' וכו' , כלומר אתם עושים רעה גדולה ,
כענין עיני ה' המשוטטות ומשגיחות תמיד , ע'ד אשר ה' אלקיך דורש אותה
תמיד עיני ה' אלקיך צה וגו' , שעיני ה' כמו אל ההשגחה , וצהייתם שואלים
מלך , אתם עושים רעה גדולה בענין השגחה זאת , כאילו אין עין של מעלה
רוחה ח'ו , שלכן תצטרכו אל הנהגת המלך , ואיך שיהי' ראינו היה זה אות
ומופת עם היותו צדצר טבע , לאשר קדמה מהנביא ע'ה הודעת זמנו —

(בג) גם אנכי חלילה לי מחטא לה' מחדול להתפלל צעדכם , והורתי
אתכם צדרך הטובה , והמפרשים ע'ה דצרו נכונה צדקדוק
מלת גם , ואני אומר עוד כי אות הצו'ת צמלת צדרך אינה מיושצת והיל'ל הדרך
הטוב וכו' , אונס רז'ל פירשו פסוק כי לא יטוש ה' את עמו וכו' הקודם , שהוא
כשאין ישראל עושים רצונו של מוקום , ולכן יאמר עם היות אתם חטאתם נגדי
צשאלכם המלך צחי' , כאשר נתצאר צפסוקים של מעלה , ולפ'ז לא היה ראוי
שאצט עוד צכם , עכ'ז כיון שאני רוחה , כי הוא יצב' אינו עוזב ולא יטוש
אתכם אפי' כשאצט עושים רצונו , גם אני כמוהו אעשה , ואע'פ שלא הייתי
חוטא כלום נגדכם אס לא הייתי מתפלל צעדכם , כי היה זה מדה כנגד מדה ,
מ'ו היה זה חטא לה' אשר אעשה מהנקמה והנטירה , וחלילה לי מחטא חליו
ית' צמה שאחדל מהתפלל צעדכם , וימשך עוד תועלת עמוס צהתפלל צעדכם ,
אע'פ שהייתי נעלב מכם , והוא כי צתפלתי אשר פועל זה , הוא ודאי הדרך
הטובה והישרה , דהיינו לעשות לפנים משורת הדין , כטודע מועשית הישר
והטוב , צזה אני אורה אתכם ואלמדכם להועיל , כי מומני תראו וכן תעשו גם
אתם , להעביר על מדותיכם ולהתפלל אפי' צעד המרעים לכם :

